

ФАКТОРИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Присвячено різноманітним підходам до класифікації факторів конкурентоспроможності підприємств, враховуючи які у фінансово-господарській діяльності, підприємства значно підвищують свої шанси на успіх.

Аннотация. Посвящено различным подходам к классификации факторов конкурентоспособности предприятий, учитывая которые в финансово-хозяйственной деятельности, предприятия значительно повышают свои шансы на успех.

Annotation. In the article different approaches to enterprises competitive factors classification are given. Considering these fact in financing and operating activities can lead the enterprises to the good finance results.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємств, фактори конкурентоспроможності підприємств.

Головним фактором успіху в умовах ринкових відносин є конкурентоспроможність. Важливу роль у формуванні конкурентоспроможності країни відіграє конкурентоспроможність окремо взятих підприємств. Таким чином, ключовою проблемою сучасних економічних науки і практики є формування конкурентних переваг українських організацій і управління їх конкурентоспроможністю. Нині конкурентоспроможність є однією з найважливіших інтегральних характеристик, використовуваних для аналізу економічної ситуації як в цілому в народному господарстві країни, так і окремого товаровиробника. Як правило, її застосовують в якості критерію оцінки ефективності економічної діяльності підприємств.

Термін "конкурентоспроможність" трактується вченими по-різному, при докладному аналізі виявлені розбіжності в розумінні ними сутності розглянутої економічної категорії. У даній роботі використовується поняття, дане Фатхутдіновим Р. А.: "конкурентоспроможність – це властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального або потенційного задоволення їм конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами, представленими на даному ринку. Вона визначає здатність витримувати конкуренцію порівняно з аналогами продукції на даному ринку" [1].

Відносно визначення "конкурентоспроможність підприємства" так само існує безліч різних дефініцій. Івахніка Д. Є. визначає конкурентоспроможність підприємства як комплексну характеристику суб'єкта господарювання за певний період часу в умовах конкретного ринку, що відображає перевагу перед конкурентами за рядом визначальних показників – фінансово-економічних, маркетингових, виробничо-технологічних, кадрових й екологічних, а також здатність суб'єкта до безкризисного функціонування й своєчасної адаптації до змінних умов зовнішнього середовища [2].

Аналіз літературних джерел показав, що залежно від наукових поглядів автори по-різному обґрунтовують комплекс факторів, які впливають на конкурентоспроможність підприємств.

В економічній літературі поняття "фактор" трактується так: "фактор – один з основних ресурсів виробничої діяльності підприємства й економіки в цілому; рушійна сила економічних, виробничих процесів, що впливає на результат виробничої, економічної діяльності" [3].

З метою кращого розуміння факторів конкурентоспроможності слід розглянути основні підходи до їхньої класифікації, що існують у сучасній економічній теорії.

На думку М. Портера, фактори, які найбільш важливі для конкурентної переваги в більшості галузей, створюються в межах регіону (країни) за допомогою різних специфічних для кожної території процесів [4].

Усі фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства, М. Портер пропонує ділити на кілька типів.

По-перше, на основні й розвинені. Основні фактори – це природні ресурси, кліматичні умови, географічне положення країни, некваліфікована й напівкваліфікована робоча сила. Розвинені фактори – сучасна інфраструктура обміну інформацією, висококваліфіковані кадри, високотехнологічні виробництва.

Залежно від ступеня спеціалізації всі фактори конкурентоспроможності діляться на загальні й спеціалізовані. Загальні фактори, до яких М. Портер відносить систему автомобільних доріг, дебітний капітал, персонал з вищою освітою, можуть бути використані в широкому спектрі галузей. Спеціалізовані фактори – це вузькоспеціалізований персонал, специфічна інфраструктура, бази даних у певних галузях знання, інші фактори, застосовувані в одній або в обмеженому числі галузей.

Ще один принцип класифікації – розподіл факторів конкурентоспроможності на природні та штучно створені. До природних факторів належать природні ресурси, географічне положення, а до штучно створених – техніка, технологія, економічне середовище та ін.

Як і М. Портер, багато авторів (Фатхутдінов Р. А. [5], Миронов М. Г. [6], Зайцев Н. Л. [7]) всю сукупність факторів конкурентоспроможності підприємства пропонують розділити на зовнішні та внутрішні. На думку автора, даний принцип класифікації є найбільш повним.

Внутрішні фактори – це об'єктивні критерії, які визначають можливості підприємства із забезпечення власної конкурентоспроможності.

- потенціал маркетингових служб;
- науково-технічний потенціал;
- виробничо-технологічний потенціал;
- фінансово-економічний потенціал;
- кадровий потенціал (структура, професійно-кваліфікований склад);
- ефективність реклами й засобів стимулювання збуту;
- рівень матеріально-технічного забезпечення;
- умови зберігання, транспортування, упакування продукції;
- рівень здійснюваних вантажно-розвантажувальних робіт і транспортних послуг відповідно до вимог;
- підготовку й розробку виробничих процесів, вибір оптимальної технології виробництва;
- ефективність виробничого контролю, випробувань, обстежень;
- рівень технічного обслуговування в післявиробничий період;
- рівень сервісного й гарантійного обслуговування.

"Зовнішні фактори – соціально-економічні й організаційні відносини, що дозволяють підприємству створити продукцію, що за ціновими і неціновими характеристиками більше приваблива" [3].

Під зовнішніми факторами варто розуміти:

- заходи державного впливу;
- фактори економічного характеру (амортизаційна, податкова, фінансово-кредитна політика, інвестиційна політика, участь у міжнародному поділі праці);
- фактори адміністративного характеру (розробка, удосконалення й реалізація законодавчих актів, демонополізація економіки, державна система стандартизації і сертифікації, правовий захист інтересів споживачів);
- основні характеристики самого ринку діяльності даного підприємства (його тип й ємність, наявність і можливості конкурентів);
- діяльність суспільних і недержавних інститутів;
- зовнішньоекономічну політику держави;
- економічну, політичну, маркетингову, соціокультурну, екологічну ситуацію в країні й світі.

Варто зазначити, що виділяють також фактори інституціонального та функціонального типу.

Смольянова Е. Л. та Малицька В. Б. пропонують класифікацію факторів конкурентоспроможності за ступенем можливого контролюючого впливу зі сторони держави і підприємства [8]. Це фактори: мегасередовища (не контролюються державою), макросередовища, мезосередовища (контролюються державою, але не підприємством) й мікросередовища (контролюються підприємством).

У працях Томпсона А. А., Стрікленда А. Дж. визначені такі фактори: технологічні (досвід наукових досліджень, здатність до вдосконалення продукції та виробничих процесів), виробничі (низькі витрати на виробництво та висока якість продукції, висока продуктивність праці), розподільні (швидка доставка й низькі витрати на збут продукції), маркетингові (висококваліфікований персонал, різноманітний асортимент, привабливе упакування продукції), кваліфікаційні (ноу-хау з керування якістю, створення нових видів продукції), організаційні можливості (здатність швидкого реагування на зміни ринку), інші фактори (імідж, патентний захист та ін.) [9].

Можна зробити висновок, що існує багато класифікацій факторів конкурентоспроможності підприємства. Фактори можуть впливати як убик підвищення конкурентоспроможності підприємства, так й убик зменшення. Фактори – це те, що сприяє перетворенню можливостей у дійсність. Таким чином, враховуючи у фінансово-господарській діяльності фактори конкурентоспроможності, підприємства значно підвищують свої шанси на успіх в одержанні конкурентних переваг на ринку.

Наук. керівн. Хміль Т. М.

Література: 1. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации / Фатхутдинов Р. А. – М. : Высшая школа, 2007. – 624 с. 2. Бекетов Н. В. Понятие конкурентоспособности и его эволюция / Бекетов Н. В. // Маркетинг в России и за рубежом. – 2007. – № 6. – С. 83–86. 3. Шеховцева Л. С. Конкурентоспособность предприятия: факторы и метод создания / Л. С. Шеховцева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2007. – № 4. – С. 18–24. 4. Портер М. Конкуренция : учебн. пособ. / М. Портер ; пер. с англ. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2005. – 608 с. 5. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учебник / Р. А. Фатхутдинов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Эксмо, 2005. – 544 с. 6. Миронов М. Г. Ваша конкурентоспособность / М. Г. Миронов. – М. : Альфа-Пресс, 2004. – 160 с. 7. Зайцев Н. Л. Экономика организации : учебник для вузов / Зайцев Н. Л. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Экзамен, 2004. – 624 с. 8. Смольянова Е. Л. К вопросу о классификации факторов и резервов обеспечения конкурентоспособности предприятия / Е. Л. Смольянова, В. Б. Малицкая // Вестник ТГУ. – 2009. – Вып. 2 (70). – С. 336–344. 9. Томпсон А. А. мл. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации / А. А. Томпсон мл., А. Дж. Стрикленд Ш. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 412 с.